

בש"פ 2399/14 - מדינת ישראל נגד מנשה רסולי

בבית המשפט העליון

בש"פ 2399/14

לפני: כבוד השופט צ' זילברטל

המבקשת: מדינת ישראל

נ ג ד

המשיב: מנשה רסולי

בקשה להארכת מעצר לפי סעיף 62 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996

תאריך הישיבה: ג' בניסן התשע"ד (3.4.2014)

בשם המבקשת: עו"ד יורם הירשברג

בשם המשיב: עו"ד בועז פינברג; עו"ד רפי הוימן

החלטה

1. לפניי בקשה לפי סעיף 62 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן: חוק המעצרים), בגדרה מבוקש כי מעצרו של המשיב יוארך ב-90 ימים החל מיום 10.4.2014 או עד למתן פסק הדין בת"פ 21974-07-13 המתנהל בבית משפט השלום בבאר-שבע, לפי המוקדם. יצוין כי חלק ניכר מהעובדות הצריכות לעניין פורט בהחלטתי מיום 26.11.2013 (בש"פ 7950/13 רסולי נ' מדינת ישראל (26.11.2013)), (להלן: בש"פ

רקע

2. נגד המשיב הוגש ביום 10.7.2013 כתב אישום המייחס לו מעל לאלפיים עבירות של ניכוי תשומות שלא כדון לפי חוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975. על פי כתב האישום, בין השנים 2007 ל-2013 פעל המשיב, ביחד עם אחרים, בשיטתיות ותוך שהוא נוקט במעשי מרמה שונים, במטרה להתחמק מתשלום מס ערך מוסף. בין היתר, השתמש המשיב במסמכים הנחזים להיות חשבוניות מס של עוסקים שונים, אף על פי שהעסקאות המתוארות באותן חשבוניות לא התקיימו, בכדי לדווח על תשומות פיקטיביות. בנוסף, הוציא ומסר המשיב מסמכים הנחזים להיות חשבוניות מס של חברות שבניהולו, מבלי שהעסקאות המתוארות בהן נעשו, במטרה להביא לכך שמקבליהן יתחמקו מתשלום מס. לרקע דברים אלו הואשם המשיב בניכוי 1938 חשבוניות מס פיקטיביות, שסכומן הכולל עומד על 169,425,836 ש"ח ושהמע"מ בגינן הוא 23,395,148 ש"ח, ובהוצאת 108 חשבוניות מס פיקטיביות לאחרים, בסכום כולל של 12,128,470 ש"ח, שהמע"מ בגינן הוא 1,699,798 ש"ח.

3. בד בבד עם הגשת כתב האישום הגישה המבקשת בקשה למעצרו של המשיב עד תום ההליכים המשפטיים נגדו. בית משפט השלום (כב' השופט ד' בן טולילה) לא נעתר לבקשה והורה על שחרור המשיב לחלופת מעצר. בית המשפט ציין כי אף שאין חולק על קיומן של ראיות לכאורה, הרי שעילות המעצר שלקיומן טענה המבקשת - של מסוכנות לביטחון הציבור ורכושו ושל חשש להימלטות וליבוש מהלכי חקירה - מתקוות במידה רבה נוכח הרקע להגשת כתב האישום. פורט, כי המשיב נעצר ונחקר כבר בשנת 2011 בנוגע למעורבותו בחלק מן העבירות המפורטות בכתב האישום, וכי מרבית חומרי החקירה הרלבנטיים לבקשה למעצרו עד תום ההליכים היו מצויים בידי המבקשת כבר באותו שלב, אך אף על פי כן המשיב שוחרר בהסכמתה. בית המשפט קבע כי במצב דברים זה, יש קושי לקבל את הטענה בדבר קיומה של מסוכנות או חשש מהימלטות ושיבוש מהלכי חקירה. בתוך כך צוין, כי העובדה שמקצת העבירות המיוחסות למשיב בוצעו על-ידו לאחר חקירתו בשנת 2011, אינה מצדיקה מעצר עד תום ההליכים. צוין עוד, כי מאז חקירתו יצא המשיב מתחומי המדינה אך לא ניסה להימלט, וכי ממילא מרבית פעולות החקירה בעניינו כבר הושלמו. בית המשפט עמד גם על האמור בשני תסקירי מעצר שהוגשו בעניין המשיב, בציינו כי אף שנאמר בהם שמשקפת ממנו מסוכנות להישנות התנהגות פורצת גבולות, לא נאמר בהם כי הסיכון ממוקם ברף הבינוני או הגבוה, מה גם שבתסקיר המאוחר, לאחר שנעשה שינוי במבנה עסקיו של המשיב, המליץ שירות המבחן על חלופת מעצר. בשים לב לכל אלו, ולנתונים נוספים בעניינו של המשיב כגון עברו הנורמטיבי ומצבו הבריאותי, הוחלט על שחרורו למעצר בית מלא תחת מפקחים שהוצעו ובמגבלות נוספות.

4. על החלטה זו הגישה המבקשת ערר לבית המשפט המחוזי. בית המשפט המחוזי (כב' השופט א' ביתן) קיבל את הערר והורה על מעצרו של המשיב עד תום ההליכים, בקובעו כי מדובר בהיקף עצום של עבירות, בעלות חומרה יתרה, שבוצעו לאורך שנים. נקבע, כי יש להתחשב בנזק שנגרם לקופת המדינה, השיטתיות בה בוצעו העבירות, התחכום והיעדר המורא שנדרשים כדי לבצען. בית המשפט המחוזי ציין כי נתונים אלו מלמדים על מסוכנות לציבור ולרכושו, ועל חשש להימלטות מפני הדין, ומשכך מצדיקים מעצר עד תום ההליכים. כמו כן, עמד בית המשפט המחוזי על כך שמדובר

בעבירות שניתן לבצען גם במסגרת חלופת המעצר, וציין כי לא ניתן לתת אמון במשיב שלא ישוב לבצען. אשר לתסקירי המעצר הודגש, כי הובע ספק בגדרם באשר לקיומה של חלופת מעצר אשר ביכולתה לצמצם את הסיכון להישנות עבירות אף בהינתן מפקחים אחראים. עוד הודגש, כי אף על פי שנכתב באחד מהתסקירים שיש מקום לשקול את שחרורו של המשיב לחלופת מעצר, לא קיימת בתסקירים התייחסות לנתונים שלפיהם המשיב נעצר לחקירה בשנת 2011 אך המשיך לבצע עבירות גם לאחר שחרורו ממעצר - נתונים שיש בהם כדי ללמד על מסוכנות הנשקפת מהמשיב ועל הצורך במעצרו עד תום ההליכים. לפיכך הוחלט לקבל את הערר ולהורות על מעצר המשיב.

5. על החלטת בית המשפט המחוזי הגיש המשיב לבית משפט זה בקשת רשות ערר, והיא נדחתה בהחלטתי מיום 26.11.2013 (בש"פ 7950/13). יודגש, כי בהחלטה הנ"ל נפסק כי אין מדובר במקרה המצדיק מתן רשות ערר "בגלגול שלישי" לאחר ששתי ערכאות בחנו את סוגיית המעצר. עם זאת, ומעבר לדרוש, לא מצאתי שנפלה טעות בהחלטת בית המשפט המחוזי. כפי שפורט בהחלטה בבש"פ 7950/13, המשיב מואשם בעבירות אשר הביאו לגזל של מיליוני שקלים מקופת המדינה אותם הוא ביצע משך שנים בתחכום ותעוזה. אף שעבירות כלכליות אינן מקימות שלעצמן עילת מעצר הרי שבמקרים ספציפיים נסיבות העבירה יכולות ללמד על חשש ממשי לשיבוש מהלכי משפט, התחמקות מהליכי שפיטה או על מסוכנות לרכוש. בהקשר זה הודגש בהחלטה, כי בעניינו הספציפי של המשיב התגבשו נתונים שיש בהם לחזק את הטענה בדבר קיומן של עילות מעצר. צוין, כי נשקפת מסוכנות מהמשיב, אשר נלמדת בין היתר מכך שהוא המשיך ועבר עבירות דומות גם לאחר שחרורו בתנאים מגבילים בשנת 2011. בנוסף צוין, כי סוג העבירות המיוחסות למשיב אינו מצריך אמצעים מיוחדים ועל פני הדברים הוא יוכל לבצע עבירות דומות בקלות אם ישוחרר למעצר בית. עוד הודגש, כי עצם כך שהוגש נגד המשיב כתב אישום המייחס לו עבירות חמורות ורבות שהענישה בצדן עשויה להיות מחמירה, מקים חשש להימלטות מפני הדין.

6. אשר להליך העיקרי בעניינו של המשיב - כעולה מהבקשה, ביום 12.12.2014 הגיש המשיב תשובה בכתב לכתב האישום והתיק נקבע לדיון לפי סעיף 144 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: "החסד"פ) ליום 6.3.2014 (דיון זה בוטל בסופו של יום). בנוסף, נקבעו 46 מועדים לשמיעת הוכחות בפרק הזמן שבין חודש ספטמבר 2014 ועד לתחילת חודש אפריל 2015. כמו כן, התקיים דיון אחד ביום 31.3.2014, שבו נשמעו עדי התביעה שהם אחיו של המשיב.

יוער, כי ביום 19.3.2014 הגישה המבקשת בקשה להקדמת מועדי ההוכחות, בהסכמת באי-כוח הנאשמים, ובית המשפט קבע בהחלטתו מיום 24.3.2014 כי ייקבעו מועדים נוספים לשמיעת עדים בטרם פגרת בית המשפט, אשר יתואמו עם הצדדים לאחר הדיון שנקבע ליום 31.3.2014. בדיון האמור נקבעו עוד חמישה מועדים לפני פגרת בתי המשפט הקרובה. כמפורט עוד בבקשה, במסגרת פרשת התביעה צפויים להעיד 94 עדים, והתביעה העריכה את עדותם הראשית בהיקף של כ-87 שעות.

הבקשה

7. הבקשה נסמכת על אותן עילות מעצר שעמדו ביסוד הבקשה למעצרו של המשיב עד תום ההליכים. בבקשה נטען, כי חומרת העבירות בהן מואשם המשיב, והעובדה כי מיוחסות לו עבירות שנעברו גם לאחר שחרורו ממעצר בשנת

2011, מלמדות על המסוכנות הנשקפת הימנו לביטחון הציבור. המבקשת מוסיפה, כי שחרור המשיב עשוי להוביל לשיבוש הליכי משפט, שכן יש לו קשרים אישיים עם מספר עדי תביעה וייתכן שבכוחו להשפיע עליהם. לשיטתה, קיים חשש גם להימלטות מאימת הדין לנוכח העונש הכבד הצפוי למשיב במידה שיורשע. אשר לחלופת המעצר נטען, כי תנאי לשחרור לחלופה הוא מתן אמון בנאשם, ובנסיבות המקרה דנא, נראה כי תנאי זה אינו מתקיים. לצד זאת נטען, כי המשיב יוכל לבצע עבירות מתוך מעצר הבית, ומוזכר כי יש לו עבר פלילי הכולל הרשעות בעבירות של אימים והפרעה לשוטר במהלך מילוי תפקידו. בא-כוח המבקשת הזכיר, במהלך הדיון בבקשה, כי נושא מעצרו של המשיב נדון אך לפני זמן קצר, בגדר בש"פ 7950/13, ושם נקבע כי אין מנוס מלהורות על המשך מעצרו של המשיב.

8. באי כוח המשיב עמדו בתשובתם לבקשה על העובדה שניהול עסקיו של המשיב, ושכסותם ביצע, לכאורה, את המיוחס לו, הועבר לידי בני משפחה אחרים, מה שמפחית מאד את החשש מפני הישנות המעשים, מה גם ששירות המבחן המליץ בעבר על שחרור המשיב לחלופת מעצר. עוד הדגישו באי כוח המשיב את הצפי להליך ממושך ביותר בהתחשב בכך שבכתב האישום מנויים לא פחות מ-94 עדי תביעה ובעובדה שבקשת צוות ההגנה לקבל לידי תיק מוצגים שיכיל את המסמכים שהמאשימה תבקש להגיש לבית המשפט לא נענתה עד כה בחיוב. לטענת המשיב, קיום המשפט כשהוא עצור יקשה עד מאד על ניהול ההגנה. הסנגור התייחס בדבריו גם לעובדה כי משפחת המשיב היא משפחה נורמטיבית.

דיון והכרעה

9. אין מטרתו של ההליך דנא לבחון מחדש את ההצדקה לעצם מעצרו של המשיב עד לתום ההליכים. ההחלטה הראשונית על הצורך במעצרו של המשיב עד לתום ההליכים עומדת בתוקפה, והיא אכן נבחנה גם על ידי בית משפט זה אך לפני כארבעה חודשים (אם כי מדובר בבחינה שנעשתה לצורך השאלה אם יש מקום ליתן רשות ערר ולא בגדר דיון בערר גופו). ואולם, העובדה כי עומד להסתיים פרק הזמן של תשעה החודשים שהמחוקק קצב לביטול משפטם של נאשמים עצורים עד לתום ההליכים, ושלאחריו נדרשת החלטת בית המשפט העליון על הארכת המעצר, מחייבת הפעלת שיקול דעת מהיבט נוסף (פרט לנחיצות המעצר), והוא - המשמעות שיש לחלוף הזמן על סוגית המעצר. בחינת היבט זה של הסוגיה מחייבת בדיקת ההליך העיקרי, כיצד הוא התקדם עד כה ומה הצפי לסיומו. במקרה דנא בחינה זו מביאה בהכרח למסקנה כי רובו ככולו של ההליך עוד לפנינו, כי מדובר בהליך שצפוי להיות ממושך ביותר (ככל שהצדדים לא יגיעו להבנות משמעותיות ביניהם) וכי לא נעשה כמעט דבר כדי ליעל את שמיעת ההוכחות בהליך מורכב זה. אמנם בית משפט השלום הורה על קיום דיון לפי סעיף 144 לחסד"פ, אך דיון כזה לא התקיים בפועל. נראה כי כאשר בית המשפט נוכח שהצדדים מתקשים להגיע להבנות בנושא הצגת תיק מוצגים הוא משך ידו מקיום דיון מקדמי והסתפק בקביעת מועדים רבים ביותר לשמיעת הוכחות. במצב דברים זה אך מובן הוא שאין כל סיכוי שמשפטו של המשיב יסתיים במהלך הארכת המעצר המתבקשת, וגם לא במהלך הארכות רבות נוספות.

יוער כי בתיקים מרובי עדים, ובפרט בתיקים הנושאים אופי כלכלי ומרובי מסמכים, קיימת חשיבות עליונה לקיום הליך מפותח ומלא לפי סעיף 144 לחסד"פ. בית המשפט אמור להביא את הצדדים לנהל ביניהם דיאלוג במטרה להגיע להסכמות דיוניות וראיותיות. יודגש כי החובה לפעול במטרה ליעל את שמיעת המשפט, ובכך לקדם מטרת המשותפת הן למאשימה, הן לנאשם העצור והן לבית המשפט, מוטלת על כתפי כל המעורבים בהליך, לרבות המאשימה ונציגיה.

ברי כי לא כל עד מבין 94 העדים אמור להעיד בפועל. ברור כי ניתן יהיה להגיש מסמכים מסוימים בהסכמה, ולחסוך התייצבותם של עדים או חקירתם הראשית. על בית המשפט לעמוד על כך שבאי כוח הצדדים יפרטו בפניו לגבי כל עד ועד מהו נושא עדותו ויסבירו מדוע צריך להזמין למתן עדות ולא ניתן להסתפק בהגשת מסמכים, זאת בנוסף להערכה ראשונית של משך העדות. כניסה לשלב ההוכחות בתיק כגון-דא מבלי שקיימת, ולו בקווים כלליים "תוכנית משפט" שנתבררה בגדרו של הליך לפי סעיף 144 לחסד"פ, כמוה ככניסה ליער עבות ללא מפה וללא מצפן. אך לאחרונה פורסמה על ידי נשיאו של בית משפט זה הוראת נוהל מס' 13-2 שעניינה "שמיעה רצופה של תיקים פליליים", אשר נכנסה לתוקפה ביום 1.1.2014. בהוראת נוהל זו נאמר כי: "האחריות לניהול התקין של ההליך ולסיומו בתוך זמן סביר מוטלת על בית המשפט". וביחס לדיון לפי סעיף 144 לחסד"פ נקבע בפסקה 7 לנוהל כדלהלן:

- "קיימת חשיבות רבה לקיום דיון יעיל ותכליתי לפי סעיף 144 לחוק סדר הדין הפלילי, תוך חתירה, בין היתר, להשגת המטרות הבאות:
- א. הסכמה על עובדות באופן שתחסוך בהבאת ראיות.
 - ב. 'סינון' עדי תביעה שאין צורך בהעדתם כלל או שניתן להגיש הודעותיהם חלף חקירתם הראשית.
 - ג. הסכמה על הגשת מסמכים ומוצגים עוד בטרם תחילת שלב ההוכחות (בין אם יוגשו כראיות ובין אם ככלי עזר בלבד, בכפוף להגשה פורמאלית בהמשך).
 - ד. ברור נושא עדותו של כל עד תביעה ונחיצות התייצבותו לעדות.
 - ה. עריכת ברור ראשוני בנוגע לעדויות ההגנה (מספר העדים, משך הזמן שנדרש לשמיעתם וכו'), ככל שניתן להגיע להבנות בענין זה והכל במגבלות החוק והפסיקה ומבלי לפגוע בזכויות הנאשם. על מנת שנוהל שמיעה רצופה יצלח (ולא יחול רק על שמיעת ראיות התביעה), יש לקבל מהסנגור בדיון המוקדם עמדה (או הערכה) ראשונית לגבי עדות הנאשם ומספר עדי ההגנה שיעידו, ככל שאין בכך כדי לפגוע בהגנת הנאשם. במידת האפשר, תבוצע הערכה של משך המן הדרוש לשמיעת עדי ההגנה.
 - ו. קביעת רשימה סופית של עדי התביעה שיעידו ורשימה משוערת של עדי ההגנה, עם הערכת זמן שנדרש לחקירה ראשית וחקירה נגדית של כל עד.
 - ז. קביעת מספר דיוני ההוכחות הצפויים ומועדיהם והכנת תוכנית עדויות וראיות עקרונית לכל ישיבה וישיבה, כאשר לוח הזמנים והתוכנית נרשמים בפרוטוקול והשאירה היא לעמוד בהם בנתון לאילוצים שאינם בשליטת בית המשפט והצדדים. כפי שיפרט להלן בפרק העוסק בשלב ההוכחות (פסקאות 12-13), ניתן במקרים המתאימים שלא לקבוע מראש את כל המועדים הנדרשים, על-פי ההערכה שנעשתה, לצורך שמיעת כל העדים.
 - ח. כאשר הצפי באשר למועד סיום שמיעת ההוכחות מדויק דיו, יש לקבוע מועד לשמיעת סיכומים בעל פה, תוך הערכת משך הזמן שיידרש לשמיעתם".

המעט שניתן לומר על המקרה הנדון הוא, שהפעולות האמורות לא ננקטו. פועל יוצא מכך הוא, שנכון לעת הזו, אין מנוס מהמסקנה כי ההליך צפוי להיות ממושך ביותר, מסקנה שיש לה משקל, בין יתר השיקולים, ביחס לשאלה האם ראוי להאריך את מעצר המשיב לאחר שתמו תשעת חודשי המעצר הראשונים, אם לאו. יודגש שוב, כי נוכח מצוות המחוקק באשר לתקופת המעצר שבמהלכה יש, ככלל, לסיים משפטם של נאשמים עצורים, יש לצפות שבבוא המאשימה לבקש הארכת מעצר לתקופה נוספת יעלה בידה להציג נתונים שיצביעו על פעולות ממשיות בהן נקטה לקידום ברור המשפט, כגון העברת מלוא חומר הראיות לידי ההגנה סמוך לאחר הגשת כתב האישום, ובתיקים מהסוג

הנדון כאן – הכנת תיק מוצגים שיכיל את המסמכים אותם היא מעוניינת להגיש כראיות, סקירת עדי התביעה ומיונם תוך חלוקתם לסוגים שונים ביחס לנחיצות עדותם, האפשרות להגיע להסכמות לגביהם וכד', קיום פגישות עם ההגנה לצורך השגת הבנות והסכמות לייעול השמיעה ועוד. לחלופין, יש להראות כי על אף מאמציה ופעולותיה של המאשימה, הדבר לא הסתייע בשל נסיבות שאינן תלויות בה. במקרה דנא המסקנה היא שלא ננקטו הצעדים הבסיסיים המתחייבים כדי להבטיח שמשפטו של המשיב יתנהל ביעילות תוך חסכון בזמן ובמשאבים.

10. לנתון הנ"ל יש להוסיף את העובדה שעל אף הזמן שחלף מאז הגשת כתב האישום נשמעו עד כה עדים מעטים ביותר במהלך ישיבה אחת בלבד. אין ספק כי היערכות לשמיעת הוכחות בתיק כה מורכב אורכת זמן והעובדה שעדיין לא העיד מספר משמעותי של עדים יכולה להיות מובנת. עם זאת, את הזמן הרב שחלף צריך היה לנצל לקידום הפעולות שפורטו לעיל.

11. בצד האמור לעיל יש משקל לנתונים נוספים, שאינם נוגעים לניהול ההליך. אכן, השיקולים שנמנו בהחלטה על מעצר המשיב עד לתום ההליכים נותרו בעלי משקל, אך כאשר חלופה הזמן מחייב בחינה מחודשת של כלל הנתונים ועשוי להסיט את מרכז הכובד לעבר זכותו של הנאשם לחירות בטרם הורשע בדיון, יש מקום לייחס עתה יתר משקל לשיקולים העומדים לזכותו של המשיב. ראשית, עיקר המסוכנות הנודעת מהמשיב היה כרוך בקיומו של מנגנון עסקי שאפשר, לכאורה, את ביצוע המיוחס לו. העובדה שהמשיב אינו פעיל עוד בניהול העסקים אינה נטולת משקל. שנית, אין לשכוח כי בתסקיר המעצר מיום 12.9.2013 באה המלצה לשחרור המשיב בתנאים הדוקים. שירות המבחן גם התרשם שלמעצר יש השפעה על המשיב, והוא גורם שייצר כלפיו הרתעה, ויש להניח שנתון זה הוא בעל משמעות רבה יותר עתה, לאחר שהמשיב נתון במעצר כבר תשעה חודשים. שלישית, בעבר שוחרר המשיב לאחר שנחשד בביצוע מרבת המעשים המיוחסים לו עתה ונחקר. אכן, לכאורה המשיב לא נרתע ושב לסורו גם לאחר מכן, אך נראה כי לקח זה נלמד על ידו היטב לאחר מעצר כה ממושך, מה גם שנטען כי עתה הוא הורחק מניהול העסק. רביעית, אין מדובר במי שיש לו עבר פלילי מכביד ונראה כי הסיכון מתוחם למגזר הפעילות המתואר בכתב האישום, שלמשיב אין עוד זיקה ישירה אליו. סבורני, כי המשקל המצטבר של נתונים אלה בצירוף האמור לעיל באשר להתקדמות ההליך עד כה והצפי להתמשכותו, מטים את הכף לעבר דחיית הבקשה.

12. כאמור, האיזון בין מכלול השיקולים מוליך למסקנה כי אין להיענות לבקשה. אני מורה על החזרת הדיון לשופט המעצרים בבית משפט השלום לבחינת חלופת מעצר ראויה עבור המשיב. בית משפט השלום יחליט גם האם יש צורך בקבלת תסקיר מעצר משלים ונתון לו שיקול הדעת המלא בכל הנוגע לקביעת תנאי השחרור, ובלבד שהם יכללו למצער מעצר בית מלא בפיקוח אנושי והוראה לפיה המשיב לא יהיה מעורב, במישרין או בעקיפין, בניהול העסקים אותם ניהל בעבר. בית משפט השלום מתבקש לקבוע דיון בדחיפות, במגמה לנסות להביא לשחרור המשיב עוד לפני חג הפסח, ככל שהדבר יתאפשר.

עד להחלטת בית משפט השלום יישאר המשיב במעצר.

ניתנה היום, ו' בניסן התשע"ד (6.4.2014).

שׁוֹפֵט
